

En journalist hedres

Arne Ruth
28.9.01

SIGNERT

Av Bernt Hagtvet,
professor i statsvitenskap, UiO

I dag kreeres Arne Ruth, tidligere sjefredaktør i Dagens Nyheter, til æresdoktor ved Stockholms Universitet. Alt skrivende folk i Norden gleder seg over denne sjeldne gunst. Norges-vennen Arne Ruth, født bare tre mil fra norskegrensen i Dalsland, er for tiden i Oslo som Fritt Ord-professor i ytringsfrihetsspørsmål og journalistikk ved Medier og kommunikasjon ved Universitetet. Prisen får han også for sitt lange engasjement for forfulgte forfattere. Ruth var en drivkraft bl.a. i den internasjonale Rushdie-komiteén.

Arne Ruths tid i Herbert Tingstens og Olof Lagerkrantz' avis strakte seg fra 1982 til 1998. Da gikk han av i protest mot tre forhold: Først, Bonnierkonsernets forhandlinger om å kjøpe Sydsvenska Dagbladet og Svenska Dagbladet. Ruth advarte mot monopoltendensene i svensk presse. Han påpekte at et liberalsinnet aviskonsern ikke bør stille seg slik at det må søke godkjenning fra staten til et kjøp, hvilket var nødvendig dersom Bonnier skulle kjøpe opp sin hovedkonkurrent i Stockholm. Dernest fikk han som sjefredaktør en ny kontrakt der han ble pålagt å underkaste seg hemmelighetsforpliktelser vis-à-vis konsernet. Og til slutt protesterte han mot at Bonnier visket ut Dagens Nyheter selvstendige stilling i AB Marieberg og strammet til kontrollen. Et brudd med Bonnier-familiens tradisjoner, som innebar å sette avisens «public trust» på spill. I denne striden fremhevet Ruth Tinius Nagell-Erichsens stiftelsesordning for Aftenposten som en bedre garanti for avisens selvstendighet enn Bonnier-familiens reorganiseringsforsøk. Ikke alle forsto hvilke viktige prinsippsspørsmål Ruth her kjempet for, heller ikke i nærværende avis.

Avslørte naziforbindelser

Arne Ruth har mottatt Stora Journalistpriset for sitt skribentvirke. I hans tid i DN avslørte avisen Sveriges, og særlig Wallenbergs-familiens, nære forbindelser med Nazi-Tyskland under annen verdenskrig – hvordan Riksbanken hadde tatt imot og sannsynligvis visst om at dette gullet stammet fra jødiske ofre for nazistenes folkemord på Europas jøder. Og det svenske næringslivets villige «ariesering» for å takkes Hitler. Avsløringen tvang regjeringen til å nedsette en undersøkelseskommisjon, og var sterkt medvirkende til statsminister Göran Perssons engasjement for å avdekke alle sider ved denne triste perioden. Ruth beskrev også nøye overgrepene mot de norske jødene, i særdeleshet den såkalte Kjølners-affæren i Tønsberg, der Emil Kjølners i januar 1943 overtok billig konkurrenten Plesanskys varelager etter deportasjonene. Kjølners butikk i Tønsberg ble stammen i det senere store kleskonsernet Adelsten. Kjølners sønn Alf var kommandant i arbeidsleiren Berg, dit norske jøder ble sendt på vei til gasskammeret. DNS avsløringer av tvangssteriliseringen i Sverige førte også til en offisiell undersøkelseskommisjon.

Fremragende

Men det er også en fremtredende faglitterær forfatter som i dag hedres. Hans og vennen Ingemar Karlssons studie av nazistenes kunstopolitikk, «Samhället som teater» (nyutg. 2000), er en original studie av nazistisk ideologi. Ruth ser nazismen som en estetisk utopi der rasehat forkledt som skjønnhetsmyter virker tildekkende for moral og sannhetskrav, og der det ble skapt et ritualistisk-estetisk kraftfelt mellom Fører og folk som brøt ned enhver motstand. Det er en original studie som vitner om et skribenttemperament som ikke vil se sitt lands synder og ømskinnede selvbilde stå urørt.